

כו: ר"ן

שהוא מעמיד דבריו הוא בצלד מותר וכולן אסורים: **אלא סיפא.** כלומר מניעתא אי דאמר לזה ולזה כלומר שבתחילה אמר לכולם ועכשיו אומר לזה ולזה וכי קמני צברייתא לזה ולזה אדכריו אחרונים קאי ר' עקיבא היא בתמיה הא במשנה אפי' רבנן מודו. וליכא למימר דכי היכי דלרצה תרי צבי קמאי במשנה לרצה נמי תרי צבי קמאי במעמיד אלא דרישא כשאומר בתחלה ולצסוף כולכם ומניעתא כשאמר בתחלה ולצסוף לזה ולזה דליכא למימר הכי דבשלמא לרצה תרווייהו נריכי לשמועינן דבין מכלל לפרט או מפרט לכלל שנוי הוי אלא לרצה לית ליה אוקמתא אלא במעמיד תרתי במעמיד למה לי אלא ודאי רישא במעמיד ומניעתא במשנה וכיון שכן קשיא מניעתא דהיכי קאמר דר"ע היא ולא רבנן דקמני כיצד אמר ר"ע הא במשנה אפילו רבנן מודו. והוא הדין דהוה ליה לאקשווי מסיפא דקמני האחרון מותר וכולן אסורין והיכי משכחת לה לר"ע הא אמרת דאפי' מעמיד שרי אלא דכיון דמניעת' קשיא ליה לא נטר ליה עד סיפא. ונראה צעיני דהיינו טעמא דכי אמרי' בשלמא לרצה קרינא למניעתא רישא וכי אמרינן אלא לדיך קרינן למניעתא סיפא משום דלרצה מניעתא ורישא צחד גוונא דהיינו במשנה ומשום הכי קרינן להו לתרווייהו רישא דלדידיה ליכא אלא תרי צבי צברייתא דהיינו תרי גוויי קמאי במשנה וסיפא במעמיד אצל לרצה דלא אפשר

דאוקמיה מניעתא דומיא דרישא במעמיד דאם כן תקשי לן תרתי במעמיד למה לי קרינן למניעתא סיפא: אמר סי לך **רצה ולרצה מי ניחא סיפא במאי מוקים לה דאמר לכולם.** כלומר במעמיד וכדפרישית. אי הכי הי דין הוא ראשון והי דין הוא אחרון כלומר היכי שייך למיתני ראשון ואחרון ואמאי קרי ליה במניעתא ראשון ובסיפא אחרון הוה ליה למימר בתרווייהו הותר אחד מהם: **אלא רישא דאמר לכולם.** כלומר בין לדידי בין לרצה רישא דאמר לכולם: **וסיפא.** כלומר מניעתא ובתרייתא שבתלון זה בזה וכו' אלא דלדידי רישא במעמיד ולרצה במשנה: **איסידיה רב אדא לרצה וכו'.** כלומר וקשיא לרצה דאמר במעמיד פליגי ומוקי צ"ש כרבי מאיר ומדליניהו כר"מ משמע דר"מ נמי ס"ל כותייהו דאבוי מותר וכולן אסורין וכאן המיר ר"מ כל הבגלים. וכל שכן דקשיא לרצה דאמר במעמיד ד"ה כולהו אסורין ואבוי מותר דא"כ ר"מ שהמיר כל הבגלים דאמר כמאן אלא דמשום דהך ממני' תני ר"מ צהדיא ורצה הוא דאדכריה לר' מאיר אקשי ליה לרצה.

ובדין הוא דה"מ לשנויי דנהי דב"ש סברי לה כרבי מאיר [אבל רבי מאיר] לא ס"ל כותייהו אלא כב"ה ואפילו במעמיד שרי דנהי דאמר רבי מאיר תפוס לשון ראשון ה"מ כשסותר זה את זה כעולה ושלמים אבל בשאינו סותר באומר חוץ מן אבא ס"ל דבגמר דבריו אדם נתפס אלא לפוס טעמיה דמקשה דמוקי רבי מאיר כב"ש מתרץ לה דלאו במעמיד היא אלא במשנה לרצה רבי מאיר אליבא דרבי עקיבא ולרצה דאמר דבמהפך דבריו דברי הכל מותר קאי רבי מאיר כדברי הכל: **יש נדר שמקלטו מותר ומקלטו אסור.** נראה לי דבמקצתו מותר בלא שאלה קאמר כיון שיש טעות בעיקר הנדר שזה לא נתכוון לננות שוח לעולם: סו ר' עקיבא היא **ופליגי רבנן עליה.** בתמיה: **אי לרצה רישא לזה ולזה ור' עקיבא.** כלומר במשנה. וסיפא דאמר כולכם וד"ה כלומר במעמיד: **לרצה רישא לזה ולזה ודברי הכל.** כלומר במשנה. וסיפא כולכם ורבנן כלומר במעמיד: **ולענין הלכה קי"ל כר' עקיבא אליבא דב"ה** דגדר שהותר מקצתו הותר כולו. ובפלותא דרצה ורצה כיון סדאייכא למימר דהלכתא כרצה משום דהוה רביה דרצה ואייכא למימר דהילכתא כרצא משום דבתראה הוא נקטינן כרצה לחומרא דבמעמיד כולהו אסורין ואבוי מותר ובמשנה בין מפרט לכלל ובין מכלל לפרט כולן מותרין וכן פסק הרמב"ן ז"ל. מיהו איכא מ"ד דכי אמר דבמעמיד כולן אסורים דוקא דומיא דמתני' שלא היה יודע שאבוי צנייהם הלך כיון שהוא מעמיד אין כאן נדר שהותר מקצתו לפי שאבוי לא היה לעולם בכלל הנדר אבל בשכיון בכלל וגשאל על אחד מהן וכמתניתין דפותחין כיון שהותר אחד מהן על ידי שאלה הותרו כולן. ואין כן דעת הרמב"ן ז"ל

ארבעה נדרים פרק שלישי נדרים

רש"י

אלא סיפא. דרישא דאמר לזה ולזה הותר הראשון הותרו כולן דקמני לה ורבי עקיבא היא ולא רבנן דקמני כיצד א"כ עקיבא וכו' ומשמע דפליגי רבנן עליה: **והא אמרת.** היכא דאמר הייתי אומר פלוני ופלוני אסורין סו כולן מותרין. והשתא לא דייק סיפא אלא סיפא דרישא והשתא לא מני רצה לאוקמא לדברי הכל דבכולן אסורין ליכא מלאן דפליגי אפילו ר"ע אבל הכא דקמני הותרו כולן רבנן פליגי עליה: **אמר ליה רצה לרצ פפא ולרצה מי ניחא סיפא.** דסיפא דקמני וכולן אסורין במאי מוקים לה דאמר לכולם: **הדין הוא ראשון והדין הוא אחרון.** הא לכולם קמני סתם ומאי ראשון ומאי אחרון איכא דקמני האחרון מותר וכולן אסורין: **אלא אמר רבא.** אנה מתרנינא להדדי דלא קשיא כלל סז דסיפא דקמני ראשון ואחרון לא משמע דקמני שאיני נהנה לזה ולזה: **אלא כגון שאלאן זה בזה.** דמעיקרא אמר קונם שאיני נהנה לזה והדר אמר פלוני יהא אסור כפלוני שהדמתי ופלוני השלישי יהא אסור כשני לפיכך קמני הותר הראשון הותרו כולן שכולן תלויין זו הותר האחרון האחרון מותר וכולן אסורין שהרי הראשון והאמצעי לא נתלו באחרון לפיכך לא הותרו השנים בהתירו של אחרון: **דיקא נמי.** דהכי הוא דקמני הויא צרייתא: **הוסר האמצעי הימנו ולמעט מותר.** והיינו הוא והאחרון שתלוי צו מותרים: **ממנו ולמעלה.** היינו הראשון אסור לפי שהן תלויין צו והוא אין תלוי בהן: **והאלא כופרי.** כל של אותו מקום: **הוסר כופרי.** שלא נדר אלא תחמוט שהוא רע ללב ולא ככופרי: **והסירו רבי מאיר.** דקסבר נדר שהותר מקצתו הותר כולו: **מאי לאו דאמר אינו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כל הבגלים אסורין וכופרי מוסר.** דהיינו דומיא דכולכם אסורין חוץ מנאבא ופפ"ה המירו ר"מ בכל הבגלים וקשיא בין לרצה בין לרצה דאילו לרצה בכולם לא פליגי דאסור והכא קא שרי ר"מ היכא דאמר בכולם ולרצה קשיא דאמר בכולם פליגי סי ד"ש דאסרי סברי לה כר"מ: תרץ לה **באומר אינו הייתי יודע שהכופרי יפה ללב הייתי אומר כלל פלוני ופלוני אסור וכופרי מוסר.** דהיינו פלוני ופלוני ולהכי קא שרי ר"מ והיינו דרצה דאמר פלוני ופלוני דברי הכל מותר סי דר' מאיר אליבא דרבי עקיבא וחליבא דרבנן קא שרי כלומר אליבא דד"ה דהא ד"ה מותר. ומתווייה"ו גריי"ס המור"ה:

בננות האלף נפשיה הוא וכוה"א אמר בגזיר אמר הריני נזיר ואמר חבירו הריני כח"ו הותר הראשון הותרו כולו וכוה"א דרישא דרבי מאיר פ"ה ל"ב. כלל הגדול שנמשל כל לרוב כמו ורבעה כלל כופרי (ימנות דף ע"ו): הייתי אומר כל הבגלים אסורים וכופרי מותר. וקשה דהכא לא החליף דבריו דמתחלה אסר כל הבגלים עליו ולצסוף אמר כולכם וקא שרי רבי מאיר וקשה דהיינו פלוני ופלוני אסור וכופרי מותר. לרצה היה לדידה דריבא רביה קשיא ליה ולרצה לרבני הכל שרי וגרס ר"מ אליבא דרבי עקיבא וחליבא דרבנן דרבנן והיינו אליבא דרבא:

מסורת הש"ם

א) ובלאזרה צ"ל דמתן שהרי הכי מתן לקמן סו. מיהו בפ"י הראש"ש דהכא תבב בצד"ה וסיפא וכו' ודיקא נמי דקמני עלה בצריית' הותר האמצעי וכו"כ הראש"ש בפסקיו לקמן פרק ט סי' ה מוכח דלא היה כך גרסת בצא זו במשנה דלקמן סו.א.
ב) ונקמן סו.א. א) גשס.
ד) ומספתא פ"ה,ה. ס) צ"ל ליה. ו) מכאן שייך לרף שפח"ו.

גליון הש"ם

בהד"ץ ד"ה לרבא רישא וכו' דאיכא למימר וכו'. עיין בד"ץ ריש סוכה דף רלא ז"ע:

פירוש הראש"ש

אלא סיפא. דאמר בשעת חזרה לזה ולזה אף רבנן פליגי עליה וליכא למחזה לרצה לנישג דמתני קאי אשעת הנדר ובשעת חזרה אמר כולכם ואשמעינן דבין פרט ובין כלל בתחלה אע"ג דבשעת חזרה אמר כולכם הותרו כולל דכיון דלרצה תלוי כל ההימיר באותו ל' שאמר בשעת חזרה משתמא ר"ע נקט אותו ל' שהימיר הנדר תלוי צו דבשעת לרצה דהיהמיר תלוי בין כל' ראשון בין כל' אחרון זה החליף דבריו אין להקפיד אם שנה במשנה ל' שעת הנדר או לשון החזרה: **במאי מוקי לה דאמר לכולם.** או בשעת נדר או בשעת חזרה: **אי הכי הדין הוא ראשון והי דין הוא אחרון.** בתמיה כיון דאמר כולכם אי זה נקרא ראשון ואי זה נקרא אחרון בלשון אמר גרס הוא דין הוא ראשון והוא דין הוא אחרון בלשון קשיא זהו ראשון והוא אחרון ואינו תלוק צנייהם ואמאי קמני דחס הותר ראשון והותר כולם ובתחון קמני הוא מותר וכולם אסורים הכי אבוי ראשון ואם אמר כולכם אסורים חוץ מנאבא רבי אבוי אחרון אבל טעם החלוק לא ידענא: **ויסיפא** בגון שיתלאן זה בזה. ולא איידי כלל בפלותא דב"ש ור"ע אלא מלתא אחריתי היא וכגון שאסקין על פלוני ופפ"כ אמר פלוני כפלוני ופלוני כפלוני הותר הראשון בגון שנמלא אבוי או שהותר ע"י פתח חרטה הותרו כולם שכולם נתלו זו וזו ראשון האחרון הוא מותר וכולם אסורים ולא שייך הכא למר הותר מקצתו הותר כולו דכל חד חד הותר

ל א טוש"ע י"ד סימן רכט ספק ג:

לא ב מיי פ"ח מהל' מדריס הל' ז סנה לאוין רבב טוש"ע י"ד סימן רלב ספק ט:

הגהות הב"ח

א) גמ' מותרין הימנן ולמעלה אסורין:
ב) רש"י ד"ה והא אמרת וכו' פלוני ופלוני אסורין ואבא מותר כולן מותרין והשתא לא מצי רבא לאוקמא כדברי הב"ב והשתא לא דייק מסיפא דסיפא אלא מסיפא דרישא דבגון אסורין ליכא:
ג) ד"ה אלא וכו' ללא קשיא כלל דדרישא דקמני:
ד) ד"ה מאי לאו וכו' שמיא:
ה) ד"ה תרין וכו' מותר וד' מאיר:

תוספות

ולרבה מי' ניחא סיפא במאי מוקים לה הדין הואראשון הדין הוא אחרון. כלומר מ"ש ראשון ומ"ש אחרון בתרווייהו הוה ליה למימר הותרו כולן: **אלא דרישא דאמר ברובם.** ונראה פלוגי רבנן ור"ע דסיפא לאו מפלותא דרבנן ור"ע אלא אפי' רבנן נמי מודו ונתן שאלאן זה בזה: **איתיביה רב אדא בר אהבה לרבא.** בננותו פסיכי גרסינן לרצה מהו האי פירכה איחא לרצה וכ"ש אחרון כמו שפירש צע"ה: קונם בצל שאני ברובם. משנה היא בפרק ר' אליעזר: **כופרי יפה ל"ב.** על שם מקומו וכן כלל כופרי ובעינין פ"י שהוא לשון כפר שהוא על כפרים: **מאי לאו דאמר אילו הייתי וכו'** כל הבגלים וכו' והתיר ר"ב. וקאמר לדיך דקאמרת לעיל דב"ש אסרי משום תפוס לשון ראשון וכו"ש כתיבי מאיר והכא נתן צרייתא ממיר רבי מאיר אע"ג דסבר תפוס לשון ראשון ונלרצה אמר קשה שפין דלדידיה אמר לעיל כולכם אסור לכ"ע והא דפריך לרצה טפי היינו משום שהיה תלמודו. ומשני לא באומר אילו הייתי יודע ופלוני ור' מאיר אליבא דרבי עקיבא וחליבא דרבנן כלומר אליבא דכ"ע הוא והיינו כרצה דאמר לעיל דהכל מודים באומר לזה ולזה וחליבא דרבה נמי לאו פירכה היא דיי"ל דאליבא דרבי עקיבא אמר דוקא ולא אליבא דרבנן דקמני פליגי רבנן בזה ולזה: